

การพัฒนานวัตกรรมชุมชนกับแผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับที่ 12 THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY INNOVATIONS FOR THE 12TH NATIONAL STRATEGIC PLAN

ภาศินี โคมลมิศร์¹, ปณณวิชญ์ แสงหล้า², พระครูปริยัติกิตติวงศ์³,
พระสามารถ จดตมโล⁴, พระยัทธนา มาลาวังโส⁵, ชัญญุชญา ธรรมาเวทย์⁶
Bhasinee Komalamisr¹, Pannawitch Saengla², Phrakhrupariyattikittiwong³,
Phrasamath Chantamalo⁴, Phrayutthana Malawangso⁵, Chanchaya Dhammawet⁶
มหาวิทยาลัยบูรพา¹
Burapha University¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²⁻⁶
Mahachulalongkomrajavidyalaya University²⁻⁶
E-mail: jipim0022@hotmail.com

ได้รับบทความ: 10 เมษายน 2562; แก้ไขบทความ: 10 พฤษภาคม 2562; ตอปรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2562
Received: April 10, 2019; Revised: May 10, 2019; Accepted: June 8, 2019

บทคัดย่อ

การพัฒนานวัตกรรมต้องมีการจัดการองค์ความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยยึดหลัก 6 ประการ คือ ความรู้ที่จำเป็น การพัฒนาองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ การปรับปรุงและสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสม การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ การพัฒนานวัตกรรมสู่การปฏิบัติให้เกิดนวัตกรรม การปรับปรุงพัฒนาและต่อยอดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลการพัฒนาของชุมชนไปสู่ภายนอกด้วยแนวคิด 3 ประการที่เป็นรากเหง้าทางเศรษฐกิจทั้งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติผสมผสานเทคโนโลยี นำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสร้างคุณค่าโดยเฉพาะเรื่องความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การพัฒนานวัตกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมกับชุมชนนั้นมีแนวทาง 7 ประการ คือ 1) นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาเป็นยุทธศาสตร์ระยะยาว 2) การสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 3) การสร้างความสามารถในการแข่งขัน 4) การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 5) การสร้างโอกาสและความเสมอภาค 6) การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นกับสิ่งแวดล้อม 7) การปรับสมดุลและการบริหารจัดการ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา, นวัตกรรมชุมชน, แผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับที่ 12

Abstract

The development of community innovation must have the managing knowledge in accordance with the Twelfth National Economic and Social Development Plan. These consist of 6 principles namely the necessary knowledge, the development of knowledge in accordance with the needs, the improving and creating suitable knowledge and the applying knowledge. Furthermore, the community innovations development to implementing innovation, the improvements based on the Philosophy of Sufficiency Economy. These are connecting the database of community development bring about to the outside with the 3 concepts as an economic roots namely identity, culture, traditional, life style and natural resources. And also blend with technology go to be the basic structure development and value creation, especially, the stability, prosperity and sustainability. Moreover, the following of the development of community innovation to the 20-year National Strategy Framework generate the creation of community innovations which consists of 7 principles namely 1) Using the Sufficiency Economy Philosophy as a long-term strategy 2) Creating participation from all sectors 3) Creating competitiveness 4) Human resource development 5) Creating opportunities and equality 6) Environmental quality of life development and 7) Balance adjustment and management. That all will result in the sustainable development.

Keyword: Development, Community Innovations, 12th National Strategic Plan

บทนำ

คำว่า นวัตกรรมเกิดจากนำคำว่า “นวัตกรรม” ผสมกับคำว่า “วิถีชีวิต” ซึ่งเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้นำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการพัฒนาสนับสนุนเพื่อไปสู่ความโดดเด่นของชุมชนไปสู่ผู้คนข้างนอกได้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ เป็นการพัฒนาแบบระเบิดจากภายในสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นของตนเองให้เข้มแข็ง ดึงเอาอัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมที่เน้นความเรียบง่ายซึ่งดำเนินมาหลายชั่วอายุคน มาสร้างเสน่ห์ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ พร้อมมีสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนติดไม้ติดมือกลับบ้านไปด้วย (ธีระพงษ์ โสดาศรี, 2563) ดังนั้นการจะพัฒนานวัตกรรมชุมชนต้องคำนึงถึง เอกลักษณ์ สังคม วัฒนธรรม องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา นวัตกรรมแต่ละชุมชนพึงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบได้แก่ ศักยภาพคน ศักยภาพพื้นที่ ศักยภาพบริหารจัดการ ศักยภาพคน เริ่มจากคนใน

ชุมชนต้องรู้จักวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองให้ดีเพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนและคนในชุมชนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของชุมชน เนื่องจากชุมชนจะต้องมีการร่วมคิด ร่วมวางแผนดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ศักยภาพพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาคนในชุมชนต้องรู้จักรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตนเองสามารถนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ศักยภาพด้านการจัดการ ชุมชนจะต้องมีผู้นำเป็นที่ยอมรับมีความคิด วิสัยทัศน์ ความเข้าใจในการพัฒนาและมีความพร้อมในการประสานงานกับหน่วยงานราชการ

การนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการพัฒนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน จะทำอย่างไรที่จะพัฒนานวัตกรรมเกิดการขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมโดยการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยอันดับแรกจำเป็นจะต้อง พัฒนาระบบฐานข้อมูล การจัดทำฐานข้อมูล การบริหารฐานข้อมูล การเข้าถึงและการนำข้อมูลนวัตกรรมออกไปสู่ภายนอกให้เกิดความสนใจ ระบบฐานข้อมูล การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการพัฒนานวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน สามารถเชื่อมต่อกับระบบส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และอื่น ๆ การจัดทำฐานข้อมูลคือการส่งต่อข้อมูลให้ผู้รับเข้าใจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในชุมชน การจัดการข้อมูลคือการถ่ายทอดข้อมูลที่จะทำอย่างไรให้ชุมชนได้เข้าใจและสามารถถ่ายทอดต่อกันได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ เหล่านี้จะมีขั้นตอนอย่างไรที่จะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมได้ (ศุนยวิจยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน, 2561) ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ตั้งแต่ปีพ.ศ.2561 – พ.ศ.2580) ในประเด็นของการสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะมุ่งเน้นยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ในการต่อยอดจากอดีตไปยังรากเหง้าของระบบเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาตินำมาประยุกต์ผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อปูทางไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสร้างคุณค่า การพัฒนานวัตกรรมจึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 โดยเฉพาะแผน 12 โดยเฉพาะการนำนวัตกรรมมาช่วยการพัฒนาวิถีชีวิตนำไป การกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่สามารถสร้างมาเป็นจุดเด่นในการต่อยอดสิ่งที่มีอยู่โดยเฉพาะอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีนำไปสู่การสร้างมูลค่าและรายได้ที่ยั่งยืนต่อไป

บริบทของการพัฒนานวัตกรรมชุมชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในประเด็นที่ 2 การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา ได้แก่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะ

ของคนในชุมชน และการส่งเสริมให้ชุมชน จัดสวัสดิการและบริการในชุมชน อีกทั้งการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น ให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ พัฒนาและส่งเสริมทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ทักษะ การเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างรุ่น สนับสนุนมาตรการจูงใจทางการเงินและการคลังให้ผู้ประกอบการมีการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และสนับสนุนช่องทางการตลาด แหล่งทุน และบริการข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน และยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม คือ 1) การเสริมสร้างการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยและการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้าง การจัดการความรู้ในชุมชน 2) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่การประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับ ชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อการสร้างองค์ความรู้รูปแบบการจัดการในการเพิ่มสร้างศักยภาพการบริหารจัดการให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ การสนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 1 และ 2 เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชน เพื่อดึงศักยภาพของชุมชนให้เป็นแหล่งการถ่ายทอดองค์ความรู้และแก้ปัญหารายได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและให้ชุมชนมีการสร้างสรรค์รักษาความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายของความเป็นตัวตนเชื่อมโยงมาถึงการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยเฉพาะการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวเห็นความสำคัญของการพัฒนาอัตลักษณ์ของตนจากอดีตมาสู่ปัจจุบันนำมาสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการสร้างสรรค์ของชุมชนเองโดยผ่านการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเป็นพื้นฐานและต่อยอดไปสู่การเพิ่มรายได้เข้าสู่ชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนหลากหลายมากขึ้นโดยยึดโยงกับความ เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

ความคล่องของการพัฒนานวัตกรรม

อัตลักษณ์ชุมชนไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ สามารถนำมาพัฒนาให้ชุมชนมีศักยภาพดึงดูดรายได้เข้าสู่ชุมชนโดยเฉพาะการจัดการการท่องเที่ยวที่ นำเม็ดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของชุมชนได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น การพัฒนานวัตกรรมชุมชนของ

หมู่บ้านแก่งป่าอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับความนิยมอย่างมากทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจำนวนมาก รวมถึงมีนักลงทุนหรือผู้ประกอบการจากภายนอกชุมชนเข้ามาทำธุรกิจมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นร้านกาแฟ ร้านอาหาร หรือที่พักโฮมสเตย์ ซึ่งทำให้หมู่บ้านแก่งป่าองเริ่มเกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนเริ่ม เปลี่ยนไปเริ่มมีการย้ายออกของคนในชุมชนอันเกิดจากการขายที่ดินหรือปล่อยเช่าที่ดินให้กับคนภายนอกมากขึ้น ปัญหาความแออัดของนักท่องเที่ยว ปัญหาการจราจรแออัดในช่วงวันหยุด ปัญหาการจัดการขยะ หรือ แม้แต่ปัญหาการรุกรานพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เป็นต้น ต่อมาหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาช่วยเหลือโดยใช้หลักการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ผ่านการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานและคนในชุมชน เพื่อร่วมคิดถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ หมู่บ้านเผชิญ ทำให้หมู่บ้านได้ข้อตกลงเพื่อเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันภายในชุมชนซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาต่างๆ ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้หมู่บ้านแม่ป่าองสามารถรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมถึง ทรัพยากรและธรรมชาติของหมู่บ้านไว้ได้ (บทความเรื่องระเบิดจากข้างในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร, 2561) ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมานั้นการพัฒนาวิถีชุมชนจึงมีความสำคัญในการดึงศักยภาพชุมชนที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ให้เห็นความเชื่อมโยงกับการสร้างรายได้ของชุมชน โดยเฉพาะแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยวที่มีความเป็นชุมชนดั้งเดิมของตนเอง ให้เห็นความแตกต่างและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาจากการเข้ามาของบุคคลภายนอกในรูปแบบการท่องเที่ยวและผลกระทบที่จะทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงอาจจะทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนสูญเสียความเป็นชุมชนดั้งเดิม

ดังนั้นการพัฒนาวิถีชุมชนจำเป็นต้องมีการจัดการความรู้ให้กับชุมชนควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและจากตัวบุคคลนำมาพัฒนาให้เป็นระบบ ทุกคนสามารถเข้าถึงและนำความรู้ไปพัฒนาได้ การจะนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาความรู้จำเป็นจะต้องมีการ จัดการความรู้ดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการ คือ 1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นและสำคัญต่อการทำงานโดยเฉพาะการพัฒนาชุมชน 2) การเสาะแสวงหาความรู้ที่ต้องการ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการพัฒนาวิถีชีวิตที่จะทำให้ชุมชนก่อให้เกิดความมั่นคงและวิถีชีวิตที่ถูกต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อยกระดับศักยภาพชุมชนให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาและรับรู้ความเป็นตัวตนของชุมชนนำไปสู่การสร้างสรรคทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และรายได้ 3) การปรับปรุงตัดแปลงหรือการสร้างความรู้ให้เหมาะสมกับชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติจำกัดหรือเพียงพอต่อการนำมาพัฒนาปรับปรุงและสร้างสรรค์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยให้ชุมชนมีการพัฒนาพื้นฐานที่เป็นองค์ความรู้ในการนำมาต่อยอด 4) ประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของชุมชนที่ดำเนินในการพัฒนาวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของตนให้มีความหลากหลายเพื่อดึงดูด

บุคคลภายนอกได้เข้ามาสัมผัสความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้เป็นความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนได้ 5) สกัดขุมความรู้สำหรับการนำไปใช้งาน นำความรู้ที่ได้จากการพัฒนามาสู่ภาคปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมสามารถต่อยอดและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องโดยยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง 6) ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเชื่อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อต่อยอดการพัฒนานวัตกรรมให้มีความต่อเนื่องคงที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนของสังคมเพื่อสร้างจุดเด่นของตนเองให้สังคมได้รับทราบและจดจำ

สำหรับเป้าหมายในปี พ.ศ. 2561 – 2565 ภาครัฐได้กำหนดแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มศักยภาพและทักษะของชุมชนให้มีความรู้ และความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน ตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนบนฐานความพอเพียงอีกทั้งยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีมาตรฐานคุณภาพภายใต้ขีดความสามารถ การรองรับของชุมชน และเพื่อเพิ่มจำนวนเครือข่ายและความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่ง สอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีเป้าหมายหนึ่งคือการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ ของประเทศผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างร่วมมือผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านโครงการต่างๆ อาทิ โครงการพัฒนาแบรนด์ CBT Thailand ภายใต้แนวคิดท่องเที่ยววิถีไทย สุขใจวิถีชุมชน โดยคณะอนุกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อผลักดันให้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รู้จักและมีมาตรฐานไปในทางเดียวกัน โครงการ Trawell Pass และ มูฟ (MuV) รถตุ๊กตุ๊กคนเมืองพลังงานไฟฟ้าเพื่อการท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวท้องถิ่นได้สะดวกขึ้น โครงการพัฒนาสังคมดิจิทัลเพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การทำเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทซีดีจีและมหาวิทยาลัยมหิดล โครงการเที่ยวเมืองรองลดภาษีของรัฐบาล

นอกจากการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน จะทำให้ชุมชนกลับมาเข้มแข็งและได้รับความนิยม ก่อเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวหมุนเวียนในชุมชนเพิ่มขึ้นแล้วนั้น แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจสร้างผลกระทบในด้านลบต่อชุมชนด้วย เพราะแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ได้รับความนิยมจะดึงดูดให้ นายทุนหรือผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามาลงทุนในชุมชนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชน ในขณะที่คนในชุมชนเองก็อาจจะยังไม่มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ การวางแผนเพื่อความยั่งยืน หรือแม้กระทั่งการปรับตัวต่าง ๆ ของชุมชนที่อาจจะไม่ทันตามสภาพเหตุการณ์ภายในชุมชนที่ เปลี่ยนแปลงไปเช่น วิถีชีวิตดั้งเดิมอาจถูกกลืนหายไปตามผู้ที่เข้ามาใหม่จากการที่ผู้ประกอบการจากภายนอก เข้ามาทดแทนผู้คนในชุมชนเดิมที่ย้ายออกไปอันอาจเกิดจากการขายที่ดิน หรือปัญหาทรัพยากรของชุมชน เสื่อมโทรม การจัดการขยะ/ของเสียในชุมชนที่มีมากขึ้น

เป็นต้น ทำให้ต่อมาเกิดการผลักดันให้การท่องเที่ยว ชุมชนเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนโดย เรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เพื่อให้เกิดการรักษาวิถีชีวิต ดั้งเดิมของชุมชนรวมถึงทรัพยากร ต่างๆ ของชุมชน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวชุมชนแบบเดิม

จากรายงานการสำรวจเทรนด์การท่องเที่ยวในประเทศไทย ปี 2562 โดย Airbnb พบว่า ร้อยละ 84 ต้องการท่องเที่ยวแบบใช้ชีวิต เหมือนคนท้องถิ่นและใช้จ่ายไปกับร้านอาหารในชุมชนมากที่สุดกว่า 1.7 พันล้านบาท และจากข้อมูลของ Expedia ที่ทำการเจาะลึกข้อมูล การท่องเที่ยวในปี 2561 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเลือกจุดหมาย ปลายทางการท่องเที่ยวเป็นแหล่งชุมชนท้องถิ่น ที่อยู่ในเมืองรอง เช่น สกลนคร นครพนม น่าน เป็นต้น และมีอัตราการท่องเที่ยวลักษณะนี้ เพิ่มสูงขึ้น กว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปี 2560 สะท้อนให้เห็นว่า ในปัจจุบันการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิต ดั้งเดิมของชุมชนต่างๆ ซึ่ง เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ศศิชา หมดมลทิล, 2563) จาก รายได้ที่ได้หยิบยกมานั้นเป็นผลสะท้อนให้เห็นการพัฒนาวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากกการตั้งศักยภาพของชุมชนได้โดยการพัฒนาการจัดการความรู้ให้ชุมชนก่อนเพื่อให้ชุมชนสามารถ เตรียมความพร้อมและรองรับความต้องการของบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาสัมผัสความเป็นชุมชนที่ ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายนำไปสู่การเชื่อมโยง ความ ต้องการของบุคคลทั่วไปที่ต้องการจะมาสัมผัสความเป็นชุมชนดั้งเดิมจนทำให้ได้รับความนิยมนเพิ่ม มากขึ้นภาครัฐได้ดำเนินการสนับสนุนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่ว่าจะทางด้านงบประมาณของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทรวงมหาดไทยตลอดจนกระทรวงต่าง ๆ อาทิเช่น กระทรวงกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ชุนนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนโดยการ นำเอาวิถีชีวิตชุมชนมาเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวทำให้เกิดความตื่นตัวและนิยมกันมาเป็นลำดับแต่ ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียตามมาเหมือนกัน ถ้าหากไม่เตรียมความพร้อมและองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหา ให้กับชุมชนโดยเฉพาแหล่งชุมชน นายทุนหรือผู้ประกอบการที่เข้ามาลงทุนต่างก็แสวงหาผลประโยชน์ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างรวดเร็วจนลืมความเป็นอัต ถลักษณ์ของตนเอง จนนำไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองที่ความรู้ในด้านการบริหารจัดการ การวางแผนเพื่อ ความยั่งยืนหรือแม้กระทั่งการปรับตัวต่างๆ ชุมชนอาจจะไม่ทันต่อสภาพเหตุการณ์ภายในชุมชนที่ เปลี่ยนแปลงไป อาทิเช่น วิถีชีวิตดั้งเดิมถูกกลืนหายไปตามผู้ที่เข้ามาใหม่ ผู้ประกอบการหรือนายทุนที่ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ การเคลื่อนตัวของสมาชิกในชุมชนที่เข้ามาทดแทนผู้คนในชุมชนเดิม อัน เนื่องมาจาก การขายที่ดิน การปรับตัวเองไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบด้าน ปัญหาการเสื่อมโทรม การจัดการของเสียที่เกิดขึ้นกับการเข้ามาของ นายทุนและผู้ประกอบการ

ดังนั้นจำเป็นจะต้องผลักดันให้มีการพัฒนานวัตวิถีชุมชนโดยการจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนที่มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ โดยการนำนวัตกรรมที่เกี่ยวกับระบบสารสนเทศเข้ามาสนับสนุน จำเป็นจะต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูล พัฒนาระบบรายงานข้อมูล พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีความเป็นอัตลักษณ์พื้นที่ พัฒนากิจกรรมในการนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนเข้าใช้ในการให้บริการ

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชน มีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกระทรวงมหาดไทยเป็นแม่ข่ายในการนำร่องการพัฒนาวิถีของกรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีแนวทางในการจัดทำ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสร้างโอกาสในอาชีพ และการจ้างงาน 2) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น 3) ปฏิรูปการโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรทั้งระบบ ควบคุมการสร้าง มูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ดังนั้น โอกาสในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้ชุมชนตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม ให้ชุมชน เข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ด้วยการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริม การท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น โดยนำไปสู่ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีจากการเปลี่ยนผ่านยุคผลิตภัณฑ์ OTOP สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้ครอบครัวและลูกหลานยังอยู่ร่วมกันไม่ต้องแข่งขันนำผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกชุมชน เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ชวนกันคิด ชวนกันทำ ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยง เส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและ ใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน

(Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กองแผน กรมการพัฒนาชุมชน, 2561 : 12)

จะเห็นได้ว่าความเชื่อมโยงการพัฒนานวัตกรรมของรัฐจากการมีโครงการรองรับในการพัฒนา นวัตกรรม แต่ก็ยังขาดการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่องโดยเฉพาะการเชื่อมโยงไปสู่ภายนอก ความต่อเนื่องของการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาชุมชนให้มีความต่อเนื่องอย่างจริงจังจึงจะทำให้เกิดความพึงพอใจและเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนหันมามีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมมากขึ้น และกระจายทั่วถึงครอบคลุมไปทุกภาคส่วนของชุมชน เหนืออื่นใดถ้าชุมชนยังไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงอย่างแท้จริงและมีความเป็นรูปธรรมแล้วก็จะทำให้การส่งเสริมและพัฒนานั้นมีความยุ่งยากมากกว่าเดิม เพราะประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ตลอดจนการเปลี่ยนทางรายได้ที่เป็นรูปธรรมแต่ถ้าหากเกิดเป็นรูปธรรมและเกิดรายได้ก็จะทำให้การพัฒนาส่งเสริมมีความต่อเนื่องเกิดการมีส่วนร่วมภาคประชาชนนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนานวัตกรรม นวัตกรรมที่จะช่วยสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการวางแผนโดยเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงไปยังภายนอกไม่ว่าจะเป็น การถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นในการดำเนินการ การจัดการความรู้บุคลากรในชุมชนสามารถเข้าถึงและใช้ระบบสารสนเทศ โดยภาครัฐเข้าไปสนับสนุนระบบและฝึกสอนการใช้งานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนในการสร้างมูลค่ากับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนจากการพัฒนานวัตกรรม โดยเฉพาะการสร้างสรรค์ต่าง ๆ จากภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาสร้างให้มีมูลค่าและก่อให้เกิดรายได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กับการส่งเสริมนวัตกรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีพระราชบัญญัติจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และ พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประเทศ เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นประเทศที่หลุดจากกับดักรายได้ปานกลาง โดยการพัฒนาศักยภาพของคน ปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความทันสมัย
2. เป้าหมายการเจริญเติบโตของประเทศปีละ 5 % ระยะเวลา 5 ปี ต่อเนื่อง
3. ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยปีละ 15 %
4. เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว สังคมมีความน่าอยู่ มีความมั่นคง
5. สร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน
6. ประเทศไทยเป็นชาติการค้า (ผลิตได้ ขายเป็น)
7. พัฒนา BIO Economy

8. ประเทศฐานการบริการ

กรอบการพัฒนาระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ด้านความมั่นคง
2. ด้านการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
4. ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การพัฒนา 6 ด้าน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วย

1. การเพิ่มประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลของภาครัฐ
2. ความมั่นคง
3. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
5. การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
6. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

ปัจจัยที่สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนี้

1. การต่างประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาค
2. การพัฒนาภูมิภาค เมือง และพื้นที่พิเศษ
3. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม
4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

ภายใต้กรอบระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในระยะสั้นที่มีลักษณะแผนที่เป็นขั้นตอน จึงกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นกลไกการขับเคลื่อนประเทศในระยะเริ่มต้น ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ อีกทั้งเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมคน สังคม และ ระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางที่เกิดประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ปีพ.ศ. 2563-2573)

สถานการณ์ แนวโน้ม วิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ท้าทายจากจุดเริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาหลายมิติของประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ สังคม สิ่งแวดล้อมจากการยกระดับความให้หลุด

พันจากประเทศยากจนมาสู่ประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางจากความหลากหลายทางด้านเชิงนิเวศน์ ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องการขยายตัวของเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ที่ถือว่าอยู่ระดับต่ำกว่าศักยภาพ สาเหตุมาจากการชะลอตัวของการลงทุนในประเทศและสถานการณ์ต่างประเทศเศรษฐกิจโลก โครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สิ่งที่ทำท้าทายต่อการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะ การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมี ปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมี ปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ

นอกจากนั้นยังมีโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศน์ต่าง ๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง การจ้างงาน การผลิต อาชีพ และภัยคุกคามต่าง ๆ ทั้งทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีทั้งสภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงมากขึ้น หากไม่มีการป้องกันและรองรับผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนความมั่นคงทางด้านพลังงานและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศโดยเฉพาะรากหญ้าจำเป็นจะต้องมีการวางแผนและพัฒนาอย่างรอบคอบและครอบคลุมจำเป็นจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นฐานของประเทศที่จะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมของชุมชนโดย

1. นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระยะยาว เพื่อให้เกิดมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศทุกมิติ โดยเฉพาะเศรษฐกิจฐานรากอันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ คือ ชุมชน ความมั่นคงทางรายได้ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ ยกกระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนานวัตกรรมชุมชนให้มีความยั่งยืน การสร้างความสมดุลกับพื้นที่ เช่น การจัดกลุ่ม การแยกประเภท ความเป็นอัตลักษณ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กระบวนการการปรับปรุงและวิธีการขั้นตอนลดความซับซ้อนสามารถถ่ายทอดให้กันและกันได้

2. การสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนของตนเองมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยกกระดับการสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จากองค์ความรู้ที่ได้รับการสนับสนุนและการพัฒนาของภาครัฐโดยการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การพัฒนาคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุนหรืองบประมาณที่นำมาสนับสนุน ตลอดจนระบบฐานข้อมูลและกลไกในการแก้ไข

ปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนงานราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคมโดยมีหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส จึงจะทำให้การพัฒนาเป็นไปด้วยดีและเกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ สร้างจุดเด่นอันเป็นอัตลักษณ์ของตนในการนำไปสู่การสร้างมูลค่าทั้งทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม รายได้และความยั่งยืน และการพัฒนาพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประยุกต์ใช้ปรับเปลี่ยนการใช้งานต่อไป

3. การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) การต่อยอดจากภูมิปัญญาของตนในอดีตโดยมองไปที่รากเหง้าที่มีความเป็นมาและนำมาเป็นจุดเด่นในการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและการจัดการด้านทรัพยากรที่มีอยู่หลากหลายนำมาประยุกต์ผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของนวัตกรรมวิถีชุมชน 2) ปรับปัจจุบันเพื่อปูทางสู่นาคตของการพัฒนานวัตกรรมที่มีความต่อเนื่องเป็นรูปธรรม โดยผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหลาย ๆ เช่น ระบบการคมนาคมและขนส่ง เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อเชื่อมต่อกับภายนอกได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของการพัฒนานวัตกรรม การสนับสนุนจากภาครัฐ ความร่วมมือกับภาคเอกชน การตั้งศักยภาพชุมชนชูความเป็นเอกลักษณ์ของตนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม 3) การสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต คือ การเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่รวมตัวกันอย่างหลากหลาย การพัฒนาคนรุ่นใหม่ในชุมชนรวมถึงการปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นด้านการแปรรูป หรือการเพิ่มมูลค่าวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ การสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐโดยการสร้างโอกาสทางรายได้ การขยายช่องทางการส่งเสริม รวมถึงการยกระดับฐานะทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของชุมชน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่ได้รับจากการพัฒนานวัตกรรมเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและวิถีชุมชน เชื่อมโยงไปยังกรมส่งเสริมการส่งออก หรือผ่านระบบออนไลน์ที่เป็นลักษณะวีดีโอ เป็นต้น

4. การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะบุคลากรในชุมชนในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยให้มีคุณภาพโดยพัฒนาทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีสุขภาวะที่ดีต่อความมุ่งมั่นในการต่อยอดการพัฒนานวัตกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เน้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการสื่อสาร การรักษาขนบธรรมเนียมภาษาท้องถิ่น การอนุรักษ์ฟื้นฟูรักษาความเป็นตัวตนของชุมชน เพื่อสร้างจุดเด่นในการนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างนิสัยรักการเรียนรู้การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสามารถบริหารจัดการและมีความเป็นภาวะผู้นำในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองที่จะส่งผลต่อพัฒนานวัตกรรมของชุมชนในการคิดสร้างสรรค์ผลงาน โดยเฉพาะศูนย์พัฒนาทักษะและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาสร้างเป็นมูลค่าเพิ่มได้จากการเรียนรู้และคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน

5. การสร้างโอกาสและความเสมอภาค ของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกับขับเคลื่อนการพัฒนาวิถีชีวิตโดยการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ กระจายอำนาจโดยเฉพาะภาครัฐต้องให้ออกาสชุมชนได้เสนอแนวทางการพัฒนาและความ ต้องการของชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาหรือวิถีทางที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่กลไกการบริหารระดับ ท้องถิ่นและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง ไม่ว่าจะเป็ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ

6. การสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนานวัตกรรม ที่ยั่งยืนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็สังคม เศรษฐกิจ ชุมชน และความมีธรรมาภิบาล ความร่วมมือของภาค ประชาชนกับภาครัฐโดยการบูรณาการการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมใน แบบทางตรงมากที่สุดจึงจะทำให้การพัฒนานวัตกรรมชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ โดยอยู่บนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมคุณภาพชีวิตโดยให้ ความสำคัญ การสร้างสมดุล 3 ด้าน ที่นำไปสู่ความยั่งยืนและมั่นคง

7. การปรับสมดุลในการพัฒนาการบริหารจัดการ เป็นการพัฒนาการปรับเปลี่ยนการเน้น การมีส่วนร่วมและประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การกำหนดบทบาทของแต่ละกลุ่มในชุมชนที่ทำหน้าที่ ในการบริหารจัดการภาระงานของตนเอง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่ง ผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ส่วนรวม เน้นการพัฒนานวัตกรรมชุมชน การนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมา ประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสทุกภาคส่วนร่วมในการตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยการปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ สุจริต มัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกใน การประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างของคนรุ่นต่อไป

สรุป

สิ่งที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นทั้งหมดนั้น สามารถยึดโยงเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมให้ไป ในทิศทางของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการนำไปสู่ความยั่งยืนของ การพัฒนานวัตกรรมชุมชนในเรื่องของความมั่นคงตามกรอบแนวคิดความมั่นคงในมิติที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความก้าวหน้าและการผสมผสานทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการ พัฒนานวัตกรรมโดยการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา เป็นฐานการพัฒนาแนวคิดที่เหมาะสมกับการพัฒนานวัตกรรม การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและ ความเสมอภาค การสร้างความเติบโตบนพื้นฐานชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลและ การบริหารจัดการ เหนือสิ่งใดสิ่งจะเกิดขึ้นได้เป็นรูปธรรมจำเป็นต้องมีการจัดการความรู้ให้กับ ชุมชนควบคู่กันไปกับหลัก 7 ประการที่ได้กล่าวมามานั้นจำเป็นจะต้องให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะภาค ประชาชนและภาครัฐต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างไรก็ตามภาครัฐต้องชี้ให้เห็นความสำคัญของ

การพัฒนานวัตกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมทั้ง ภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองแผน กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). **คู่มือบริหารโครงการ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2561). **บทความเรื่องแม่กำปองร้องทุกข์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.
- _____ . (2562). **บทความเรื่องระเบิดจากข้างในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ.
- พจนานุกรม. (2538). **ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- พระราชวรมนูณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ใน การบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.
- สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธีระพงษ์ โสดาศรี (2561). **OTOP นวัตวิถี**. แหล่งที่มา: <https://www.thailandplue.tv>. (5 มกราคม 2563)
- ปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล. **อนาคตประเทศไทยกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี**. แหล่งที่มา: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/08c2/T_00p01.PDF. (10 มกราคม 2563)
- ศศิชา ทมดมลทิล. **หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจฐานราก ส่วนเศรษฐกิจฐานราก**. แหล่งที่มา: https://www.gsbresearch.or.th/wpcontent/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf. (10 มกราคม 2563).
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก. **การท่องเที่ยวชุมชน**. แหล่งที่มา: <https://www.bangnomko.go.th/>. (15 ธันวาคม 2562).